

ภาพจำ... ตลาดคุณหญิงอายุยืน

ถ้าพูดถึงตลาดยิ่งยี่น ตลาดคุณหญิงอายุยืน หรือตลาดป๊อบในเวลานี้ น้อยคนนักที่จะรู้จัก เว้นแต่ผู้ที่เคยอยู่ฝั่งธนบุรี ในย่านเชิงสะพานเจริญพาศน์และบริเวณใกล้เคียง กับผู้ที่อยู่สองฟากถนนอิสรภาพ ตั้งแต่สี่แยกบ้านแขกจนถึงสี่แยกพรานนก และต้องเป็นผู้ที่มีอายุ ๗๐ ปีขึ้นไปถึงจะรู้จักดี

ผู้เขียนริเริ่มเขียนบทความนี้จากแรงหนุนของคุณอุรา สุนทรศารทูล ผู้อาวุโสคนหนึ่งในชุมชนมอญวัดประดิษฐาราม ด้วยเห็นว่าผู้เขียนได้รู้ได้เห็นมาโดยตลอด และยังได้เคยดมหรสพที่เล่นบนวิกตลาดยิ่งยี่น ซึ่งตัวท่านไม่เคยได้ดู เมื่อเริ่มลงมือเขียนยังคิดว่าคงไม่มีอะไรให้เขียนมากมาย แต่เมื่อได้เขียนไปแล้วก็มีเรื่องราวต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ เรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้เป็นความทรงจำในอดีตที่ผ่านมา ทั้งประวัติความเป็นมาของตลาดแห่งนี้ บรรยากาศในวันวาน เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยต่าง ๆ ตลอดจนมหรสพแต่ละชนิดที่เคยแสดงบนวิกตลาดยิ่งยี่น เช่น ละครร้องลิเก โขนสด ถือเป็นประวัติส่วนหนึ่งของชุมชนที่ถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้รู้ไว้

คุณหญิงอายุยืน บุนนาค
ภรรยาพระยาอรุณมพลาภิบาล
(เด่น บุนนาค)

(ภาพ : หนังสืออนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงอายุยืน
อรุณมพลาภิบาล)

ตลาดสดของคุณหญิงอายุยืน

ตลาดยิ่งยืนเป็นตลาดสดของเอกชน เจ้าของตลาดคือ คุณหญิงอายุยืน--คุณหญิงภรรยานาวาเอก พระยาอรุณมพลาภิบาล ร.น. (เด่น) คนทั่วไปเรียกนามสั้น ๆ ว่า “คุณหญิงยืน” คนรุ่นเก่า ที่มีฐานะดีมักสร้างตลาดให้พ่อค้าแม่ค้าเช่าขายของเพื่อเก็บรายได้ หาผลประโยชน์ เพราะคุณเป็นหน้าเป็นตาแก่เจ้าของเมื่อมีคนพูดถึง คุณหญิงยืนท่านสร้างตลาดแห่งนี้ในที่ดินของท่านที่อยู่ติดกับ สะพานเจริญพาศน์ ด้านหน้าตลาดติดกับคลองบางกอกใหญ่หรือ คลองบางหลวง มีท่าน้ำไว้ขนถ่ายสินค้าจำพวกผักผลไม้และของ อย่างอื่น ด้านหลังเป็นถนนเทศบาลสาย ๒ ด้านขวามือตลอดแนว ตั้งแต่ริมคลองจนถึงถนนเทศบาลสาย ๒ ยังเป็นที่อยู่อาศัยของท่านเจ้าของและลูกหลาน

สะพานเจริญพาศน์เมื่อ ๘๐ ปีก่อนมิได้กว้างขวางอย่างที่เห็นในเวลานี้ ความกว้างของสะพานมีเพียงครึ่งเดียวเท่านั้น

อาคารตลาดที่ยั่งยืน
สามารถเดินเข้ามาได้จากทาง
ถนนเทศบาลสาย ๒
เชิงสะพานเจริญพาศน์
(ภาพ : ศูนย์ข้อมูล
เลิก-ประไพ วิริยะพันธุ์)

เชิงสะพานด้านหนึ่งติดกับซอยโรงเรียนประสาธศิลป์ อีกด้านหนึ่งเป็นที่ว่าง ซึ่งทางราชการกันเอาไว้ขยายสะพาน เชิงสะพานตรนี้สูงกว่าตลาด ต้องเจาะเชิงสะพานทำสะพานไม้ปูกระดานทอดลงไปตลาด มีประตูทางเข้า ด้านบนมีป้ายชื่อตลาดที่ยั่งยืน อันเป็นค่านามตามชื่อเจ้าของตลาด เฉพาะที่ว่างระหว่างเชิงสะพานกับบริเวณตลาดที่ทางราชการกันเอาไว้เพื่อขยายสะพานด้านติดคลองบางหลวงนั้น เป็นที่ตั้งของร้านค้าไม้แปรรูปและอุปกรณ์การก่อสร้าง เช่น จากมุงหลังคา สังกะสี กระเบื้องมุงหลังคา นอกจากนี้ยังขายอุปกรณ์ที่จำเป็นใช้สำหรับเรือแจว-พาย เช่น เชือกหูแจว ชัน น้ำมันยาง เจ้าของร้านชื่อนายหมัด กัลยาณสูตร เหนือร้านนายหมัดขึ้นไปมีหลุมหลบภัยสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ทางราชการได้สร้างไว้ ต่อมาเมื่อมีการขยายสะพานจึงถูกรื้อทิ้งไป เนื่องจากต้องตอกเสาเข็มลงไปบริเวณนั้น

(ซ้าย) ชั้น ๒ เป็นที่ตั้งของ
 วิกการแสดง มีระเบียบชั้นลอย
 ปัจจุบันพื้นที่บางส่วน
 แบ่งเป็นห้องเช่า

(ภาพ : ศูนย์ข้อมูล
 เล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์)

(กลาง) โครงสร้างหลังคาสูงโปร่ง
 เป็นเครื่องไม้ มีช่องลม
 ระบายอากาศ มุงด้วยสังกะสี

(ภาพ : ศูนย์ข้อมูล
 เล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์)

ตลาดที่ยังยืนมีลักษณะอย่างตลาดสดทั่วไป ชั้นบนเป็นวิก
 ไข่สดมหรสพ มีบันไดทางขึ้นด้านซ้ายมือไปยังตัววิกที่อยู่ชั้น
 บน ด้านหน้าวิกหรือโรงเป็นลานกว้าง มีระเบียบลูกกรงสร้างด้วย
 ปูนซีเมนต์ หลังคาเป็นสังกะสี ๒ ชั้นซ้อนกัน หลังคาด้านบน

มุมมองจากชั้น ๒ เห็นคลองบางหลวงและสะพานเจริญพาศน์
(ภาพ : ศูนย์ข้อมูลเด็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์)

เล็กกว่าหลังคาด้านล่าง ส่วนของหลังคาที่ซ้อนกันอยู่ทำเป็นช่องระบายอากาศแทนช่องลม มีบานสังกะสีปิดเปิดได้ด้วยสายชักที่เป็นเชือก ภายในโรงมีเวทีการแสดงและที่นั่งสำหรับคนดูอย่างโรงมหรสพทั่วไป กรอบเวทีด้านบนมีป้ายบอกชื่อคณะ ที่จำได้เขียนรูปรามสูรกับนางเมขลาไว้คนละข้าง ตรงกลางเป็นชื่อคณะ *ศรีจันทร์* เป็นคณะละครร้อง วิกตลาดยิ่งยืนนอกจากแสดงละครร้องแล้ว ยังแสดงลิเก โขนสด ไม่เคยเห็นฉายภาพยนตร์

ตลาดยิ่งยืนเล็กไปในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ สาเหตุมาจากมีการสร้างตลาดใหม่ที่เชิงสะพานเจริญพาศน์ อีกฝั่งหนึ่งคือบริเวณปากซอยวัดสังข์กระจายหรือซอยอิสรภาพ ๒๑ ในเวลานี้ตรงข้ามปากซอยวัดสังข์กระจายเป็นกุฎิเจริญพาศน์ เป็นมัสยิดชาวมุสลิมนิกายชีอะห์ ชาวบ้านเรียกกุฎิเจ้าเซ็น ปากซอยวัด

ใกล้ตลาดคุณหญิงอายุยืนยังคงเหลือตึกทรงยุโรป ๒ ชั้น
ซึ่งเคยเป็นที่พำนักของธิดาคุณหญิงอายุยืน เข้าใจว่าจะเป็นตึกบริวารส่วนหนึ่งของ
บ้านพระยาราชานุประพันธ์ (ห้วย บุนนาค) บิดาของคุณหญิงอายุยืน
(ภาพ : พล.ร.ท. ตติย บุนนาค)

สังข์กระจายเดิมมีต้นมะขามใหญ่อยู่ปากซอย เคยได้ชื่ออีกอย่าง
หนึ่งว่า “ซอยต้นมะขาม” ภายหลังต้นมะขามตายจึงถูกขุดทิ้งไป
ปัจจุบันตรงนี้ก็ก่อกำแพงเป็นรั้วล้อมไว้ให้เห็นว่าเป็นกุโบร์หรือที่ฝังศพ
ของมุสลิม

ตลาดที่สร้างใหม่อยู่ริมซอยวัดสังข์กระจายหรือซอย
ต้นมะขาม เรียกกันว่า **ตลาดเจริญพาศน์** ด้านหนึ่งของตลาด
เป็นคลองวัดราชสิทธิธารามหรือวัดพลับ ที่เหลืออีกสองด้านเป็น
ตึกแถว ๒ ชั้นอยู่โดยรอบ ตลาดเจริญพาศน์มีชั้นเดียว ภายใน
แบ่งพื้นที่เป็นแผงขายของอย่างตลาดทั่วไป ไม่มีวิกมหรสพ พ่อค้า
แม่ค้าในตลาดยิ่งยืนก็ย้ายมาที่ตลาดใหม่ ทำให้ตลาดยิ่งยืนซบเซา

และเลิกไปในที่สุด ปัจจุบันตลาดเจริญพาณิชย์เลิกกิจการไปหลายปีแล้วเช่นกัน

วิกตลาดยั้งยั้ง

วิกมหรสบนตลลาดยั้งยั้งเท่าที่เห็นไม่เคยฉายภาพยนตร์ แต่ลูกหลานเจ้าของวิกบอกว่าเคยมีการฉายภาพยนตร์ แต่มักมีเหตุพอกทหารเรือมาวิวาทชกต่อยกับผู้คนในพื้นที่อยู่เนือง ๆ จึงตัดปัญหาไม่ให้มีการฉายภาพยนตร์อีก ส่วนการแสดงที่หมุนเวียนอยู่เป็นประจำ ได้แก่ ละครร้องและลิเก ส่วนโฆษณาสดหรือหนังสือมีบ้างเป็นครั้งคราว

ละครร้อง เป็นละครแบบใหม่ที่ดัดแปลงมาจากละครรำ ยังคงเหลือเค้าของเดิมอยู่บ้างคือการร้อง ผู้แสดงไม่ต้องแต่งองค์ทรงเครื่องอย่างละครรำ เปลี่ยนมาแต่งอย่างสากลในเวลานั้น ผู้แสดงชายนุ่งผ้าม่วงใจกระเบนต่างสี สวมเสื้อราชปะแตน หรืออย่างอื่น เช่น กางเกงแพรจีน สวมถุงน่องรองเท้าให้เหมาะสมกับท้องเรื่อง สวมหมวกกะโล่ หมวกสักหลาด ถือไม้เท้า ยังคงเหลือนุ่งผ้าลายใจอยู่บ้าง เป็นพวกที่แสดงเป็นคุณหญิงคุณนายหรือผู้สูงอายุ

ผู้แสดงเป็นหญิงทั้งหมดและต้องร้องเอง ใช้เพลงไทยเดิมง่าย ๆ เป็นเพลงประเภทสองชั้นและชั้นเดียว การเอื้อนทำนองใช้ลูกคู่ในโรงร้องแทน ตีกรับพวงประกะบจังหวะดั่งแจ๊ะ ๆ ตลอดเวลาที่มีการขับร้อง ผู้แสดงไม่ต้องรำ เพียงยกมือทำประกอบการแสดงตามท้องเรื่องเท่านั้น ดนตรีเป่าพาทย์ไม่มี เรื่องที่แสดงเป็นอย่างไรใหม่ทั้งหมด ไม่ใช่เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ อย่างละครรำ

การแสดงแบ่งเป็น ๔ ฉาก แสดงจบฉากที่ ๓ แล้วมีการแสดงตลกคั่นเวลาเรียกว่า *จำอวด* เพื่อให้นักแสดงได้พักก่อน คณะตลกที่มีชื่อเสียงในเวลานั้นคือคณะของนายสนิท เกษรณัง ซึ่งเป็นนักพากย์ภาพยนตร์ด้วย คณะละครร้องที่มีชื่อเสียงคือคณะแม่เลื่อน นักแสดงรุ่นนั้น ได้แก่ แม่เลื่อน แม่ช้อย และแม่สินวล แก้วบัวสาย ทั้ง ๓ คนนี้แสดงเป็นตัวพระ ส่วนที่แสดงเป็นหญิงมีหลายคน จำได้คนเดียวในยุคนั้นคือ มนต์ บุญเกียรติ แสดงคู่กับแม่สินวลที่วิกเวียงนครเขษม แม่สินวลภายหลังเป็นนักพากย์ภาพยนตร์ ส่วนมนต์ได้แสดงละครโทรทัศน์ ระยะเวลาแรก ๆ จากการแสดงที่เคยเป็นนางเอกกลายเป็นตัวแม่ หรือตัวแสดงคุณหญิงคุณนายประเภทจัดจ้าน ส่วนคณะละครร้องที่แสดงบนวิกตลาดยิ่งยี่นคือ “คณะศรีจันทร์”

ลิเกที่แสดงอยู่บนวิกตลาดยิ่งยี่นมี ๒ แบบ คือ ลิเกทรงเครื่อง กับลิเกลูกบท มีรูปแบบแตกต่างกันไป ดังนี้

ลิเกทรงเครื่อง ดัดแปลงมาจากละครรำ ยังแต่งองค์ทรงเครื่องอย่างละครรำ แต่ดัดแปลงใหม่ ตัวพระยังคงนุ่งผ้ายกเยียรบับ แต่นุ่งอย่างโจงกระเบนแทน การนุ่งแบบหางหงส์ไม่สวมสนับเพลา เปลี่ยนเป็นสวมถุงเท้ายาวสีขาวใส่กำไลข้อเท้า เสื้ออย่างละครรำของเดิมมีทั้งแขนยาวแขนสั้น ปักดินเงินเป็นลวดลาย เปลี่ยนเป็นเสื้อแขนยาว ปลายแขนมีแผงเพชรตัดเย็บด้วยผ้ายกเยียรบับ สีเดียวกับผ้านุ่ง เสื้อตัวยาวคลุมสะโพก เป็นเสื้อชนิดคอปิดผ่าอกติดกระดุม ๕ เม็ด อย่างชุดพระราชทานในเวลานี้ คาดเข็มขัดทับเสื้อชนิดมีปิ่นหนึ่ง กรองคอหรือนวมคอ ทับทรวงหายไปสังวาลอย่างละครไม่มี แต่ทำสังวาลชนิดเป็นแผงเป็นลายดอกไม้

คณะลิเกทรงเครื่อง แต่งองค์ทรงเครื่องอย่างละครรำ

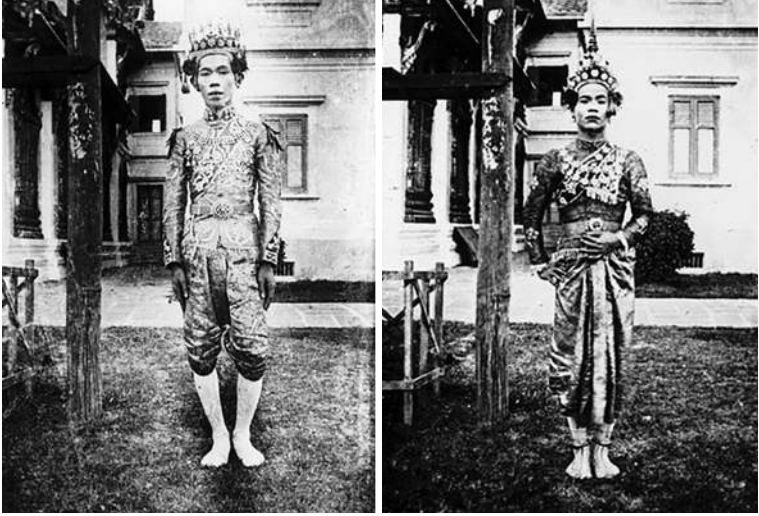
เพชรหลายขนาด เชื่อมต่อกันเป็นแผงใหญ่ประดับหน้าอกแทน
ปลายบ่า ๒ ข้างประดับด้วยหัวพญานาคเล็ก ๆ แทนอินทรีนุ
อย่างละคร มีสายสะพายเป็นผ้าแพรสีแดงหรือสีอื่น สะพายจาก
บ่าซ้ายไปขวา สวมไว้ที่สะโพก สายสะพายอยู่ใต้สังวาลแผงอก
ศีรษะยังสวมชฎาหรือปิ่นจุเหรีจ เครื่องประดับทุกอย่างทำด้วยเงิน
ประดับพลอยเทียม

ตัวนางลิเกยังนุ่งจีบด้วยผ้าเยียรบับ สวมถุงเท้ายาวสีขาว
ใส่กำไลข้อเท้า ส่วนเสื้อเป็นเสื้อแขนสั้นตัดด้วยผ้ายกเยียรบับรัดรูป
สีเดียวกับผ้านุ่ง คาดเข็มขัดชนิดมีปิ่นหนึ่งอย่างละครรำ แตกต่าง
จากเสื้อของละครซึ่งตัวในเป็นผ้าสีเดียวรัดรูป แล้วมีผ้าคลุมไหล่
ผืนใหญ่ทับเสื้อตัวในทั้งชายไว้ด้านหลัง กรองคอ ทับทรวง ยังคงมี
อยู่เล็กน้อย ได้กรองคอมีสไบผืนเล็กๆ ส่วนมากใช้สีเขียวสะพาย
พอให้รู้ว่าเป็นสไบ ทั้งชายเล็ก ๆ ไว้กลางหลัง แขนเสื้อมีแผงเพชร

รูปผีเสื้อ มีริบบิ้นสีเขียวแดงห้อยปลายปีกทั้งสองแนบลำตัว ศีรษะ
ยังสวมชฎานางด้วยเงินประดับเพชรเทียม

ลิเกลูกบท ดัดแปลงจากลิเกทรงเครื่อง โดยเฉพาะเครื่อง
แต่งกายเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตัวพระนุ่งผ้าม่วงใจกระเบนต่างสี
สวมถุงเท้ายาวสีขาว ใส่กำไลข้อเท้า เสื้อเป็นเสื้อแพรแขนสั้น
หรือผ้าชนิดอื่นมีดอกไม้ลาย คล้องพวงมาลัยตามความเหมาะสม
ของท้องเรื่อง คาดเข็มขัดเงินหรือเข็มขัดนาค ที่ขัดสนก็ใช้เข็มขัด
หนัง ต้องดึงชายผ้านุ่มม้วนทับเข็มขัด สวมสร้อยคอเล็ก ๆ ห้อย
จีเพชร ถ้าไม่มี บางคนใช้แถบผ้ากำมะหยี่ประดับเพชรคล้องคอ
ถึงเอว สวมเสื้ออกปักดิ้นเงินดงาม บางคนใส่หน้ากากข้อมือ ศีรษะ
ไม่สวมชฎา ใช้แถบผ้ากำมะหยี่ประดับเพชรคาดหน้าผาก บางครั้ง
ปักขนนกด้านหลัง เจาะหูข้างขวา ใส่ต่างหูข้างเดียว เมื่อ ๗๐-๘๐
ปีก่อน ถ้าเห็นผู้ชายเจาะหูข้างใดข้างหนึ่ง นั่นคือตัวลิเก หากจะ
เปรียบกับชายไทยสมัยนี้ ไม่ว่านักแสดงหรือชายธรรมดาทั่วไป
ตั้งแต่เด็กวัยรุ่นไปจนถึงผู้ใหญ่ บางคนเป็นประเภทไฮโซฐานะดี
ส่วนใหญ่นิยมเจาะหูกันหมด ข้างเดียวบ้าง สองข้างบ้าง ต่างหูเป็น
ห่วงเงิน ห่วงทอง จนถึงฝังเพชร ประเภทวัยรุ่นระเบิดหูถึงขนาด
นิ้วมือสอดเข้าไปได้

นางลิเกสวมเสื้อกระโปรงแบบราตรียาวหรืออย่างอื่นตาม
สมัยนิยม ดัดผม แต่งหน้าทาปากอย่างนักแสดงทั่วไป ใส่ต่างหูยาว
ผมประดับด้วยเข็มกลัดเพชร มือข้างหนึ่งต้องถือผ้าเช็ดหน้าหรือไม่
ก็ถือผ้าเช็ดหน้า เอามุมผ้าเช็ดหน้าข้างหนึ่งเหน็บไว้ที่เอว เมื่อเวลา
ออกมานั่งเตียง นั่งเอียงตัวห้อยเท้าทั้ง ๒ ข้าง ด้วยท่าทาง
กระมิดกระเมี้ยน นางเอกลิเกดั้งเดิมใช้ผู้ชายแสดง ภายหลังเปลี่ยน

ตัวลิเกคณะพระยาเพชรปาณี สมัยรัชกาลที่ ๕
(ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

เป็นหญิง คนตรีเป่าพาทย์ยังมีอยู่เช่นเดียวกับลิเกทรงเครื่อง เรื่องที่แสดงเป็นแบบสมัยใหม่ ไม่ใช่เรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ

ประวัติความเป็นมาของลิเกเล่ากันว่า มาจากการละเล่นทางภาคใต้ของชาวมุสลิมหรือชาวมาเลเซีย มีชื่อว่า “ดิเกร์” เป็นการร้องรำไปด้วยรำมะนา เมื่อไทยเอามาดัดแปลงเล่นแล้วชื่อเพี้ยนไปเป็นลิเก เนื่องจากลิเกเป็นของชาวมุสลิมมาก่อน ไทยเรียกพวกนี้ว่าแขก จึงถือว่าแขกเป็นครู ฉะนั้นเมื่อจะเริ่มการแสดงจึงมีการออกแขก ต้นแบบของลิเกในภาคกลางว่ากันว่าเป็นคณะลิเกพระยาเพชรฯ สร้อยบรรดาศักดิ์เป็นอย่างดีก็ยังมีใครบอกได้ ที่รู้จักกันมากในสมัยรัชกาลที่ ๖ คือพระยาเพชรปาณี (ตัน รักษประจิด) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลนครราชสีมา ท่านผู้นี้ไม่ได้เป็นเจ้าของ

บรรดาศักดิ์เฉพาะ แต่ไม่นิยมเรียกชื่อบรรดาศักดิ์ นิยมเรียกตาม
นามเมือง เช่น เจ้าเมืองอ่างทองเรียกพระยาอ่างทอง นามบรรดาศักดิ์
จริงคือพระยาวิเศษชัยชาญ เจ้าเมืองนครราชสีมาเรียกพระยา
นครราชสีมาหรือพระยาโคราช นามบรรดาศักดิ์จริงคือพระยา
กำแพงสงคราม เจ้าเมืองสงขลาเรียกพระยาสงขลา นามบรรดาศักดิ์
จริงคือพระยาวิเชียรคีรี เป็นต้น

ละครชาตรีของไทยมีพื้นฐานมาจากโนราทางภาคใต้ เรียก
รวมกันว่า *โนราชาตรี* ละครชาตรีที่มีชื่อเสียงคือละครชาตรีเมือง
เพชรบุรี เดิมนี่ก็ยังมีอยู่ หากแต่ขาดความนิยมและซบเซาเต็มที
จะนั่นลิกะที่มีกำเนิดเรียกว่าลิกะพระยาเพชร จะเป็นของพระยา
เพชรบุรีคนใดคนหนึ่งได้หรือไม่

ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ละครไทย ลิกะ ดนตรีไทย
ถูกยึดเยียดให้เป็นของล้าสมัย เป็นภาวะที่ตกต่ำมากที่สุด ลิกะ
ภายหลังมีคนคิดชื่อให้ใหม่ว่า *นาฏะดนตรี* เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง
การปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ และภายหลังเกิดกบฏบวรเดชใน
ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองซึ่งเรียกตัวเองว่า
“คณะราษฎร” ปลุกปั่นให้ประชาชนเกลียดชังเจ้านาย ลิกะคณะหนึ่ง
ในอำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นคนรุ่นเก่าและยังนับถือ
เจ้านายอยู่ได้ร้องลิกะเสียดสีรัฐบาลเวลานั้นว่า

“พระยาพหลเป็นต้นเหตุ บวรเดชเป็นต้นเรื่อง
ไล่เจ้าให้เข้าป่า จับเอาหมามาครองเมือง”

ยังผลให้ถูกจับเข้าคุกไป คณะลิกะรุ่นเก่าเท่าที่เคยเห็นและมี
ชื่อเสียง ได้แก่ คณะสุขชิน เทวะผลิน คณะหอมหวล นาคศิริ
คณะบุญเลิศ นาคพิณิจ คณะฉลาด คำมูลคดี คณะลิกะมีมากมาย

เป็นร้อยคณะ กระจายอยู่ตามบ้านเรือนต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

สมัยนี้ลิเกได้พัฒนาไปมาก โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายที่ประดับเพชรตั้งแต่ศีรษะจดเท้า เรียกว่าอลังการสุดฤทธิ์สุดเดช เกิดเป็นลิเกเงินล้าน ลิเกเงินล้านคนแรกคือนายสมศักดิ์ ภัคดี ปัจจุบันก็ต้องเป็นไชยา มิตรชัย หรือกั๋ง สุทธิราช วงศ์เทเวศน์

ลิเกที่เห็นอยู่ทุกวันนี้เป็นการนำเอาลิเกทรงเครื่องกับลิเกลูกบทมารวมกัน แล้วปรับปรุงพัฒนาให้ทันสมัยถูกใจคนดู จะเห็นได้ว่าลิเกสมัยใหม่นี้ยังแต่งองค์ทรงเครื่องอยู่ ยังร้องราตรีเกลิงหรือราชินีเกลิง แต่การแต่งองค์ทรงเครื่องผิดไปจากเดิม คือตัวพระแต่งกายออกแนวพม่าหรือมอญ ผู้ชายยังคงนุ่งสนับเพลา สวมถุงเท้ายาวสีขาว ใส่กำไลข้อเท้า ผ่านุ่งเปลี่ยนจากโจงกระเบนเป็นนุ่งสั้นเสมอเข้าหรือสูงกว่ากระโปรง เป็นแบบแผนละครไทยที่นุ่งผ้าให้ดูเป็นพม่า เสื้อมีทั้งแขนสั้นแขนยาว กัดกระดุมข้างหรือกลางอก ไหล่เสื้อบางครั้งยกสูงให้ดูคล้ายอินทรีของละครไทย ที่แสดงเป็นกษัตริย์พม่า ศีรษะมีทั้งโพกผ้า สวมหมวกครอบศีรษะให้ดูเป็นอย่างมอญและพม่าแทนมงกุฎหรือชฎา และปิ่นจุฬารีจอย่างของเก่า เครื่องประดับมีทุกอย่าง ถ้าเป็นตัวนางนุ่งกระโปรงยาวแทน สวมเสื้อตามสมัยนิยม มีกะบังหน้า เครื่องประดับทุกอย่างประดับเพชรทั้งสิ้น แต่ละครุตราค่าเป็นหมื่นเป็นแสน ลิเกแต่ก่อนการรำว่าทำบหจะรำ ๒ มือ ปัจจุบันเหลือมือเดียว อีกมือหนึ่งต้องจับไม้ค้ำร้องเอง ความงามตามกระบวนการตอนนี้ จึงหายไป

ดนตรีปี่พาทย์ยังมีอยู่ในต่างจังหวัดบางแห่งแม้ในกรุงเทพฯ

ก็เคยเห็นนำเอาเครื่องดนตรีอย่างมอญ คือฆ้องวงเล็กและ
ฆ้องวงใหญ่เข้ามาแทนฆ้องวงของไทยที่ตั้งอวงวางกับพื้น ฆ้องวง
ของมอญวางในแนวตั้ง ตัวฆ้องแกะสลักปิดทองสวยงาม บาง
คณะนำเข้ามามากกว่า ๒ วง ทำให้เป็นจุดเด่น โอ้อ่างงามได้
อีกแบบหนึ่ง

ที่ควบคู่กับลิเกคือแม่ยก มีการแสดงที่ไหนไปที่นั่นมี
มานานแล้ว นอกจากจะชื่นชมกับตัวแสดงอย่างหลงใหล ยังมี
การแจกรางวัล แต่ก่อนก็เป็นพวงมาลัยดอกไม้สดใช้สวมคอเรียกว่า
“มาลัยเปีย” มีผูกธนบัตรบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ แม่ยกที่เป็นเศรษฐี
สมัยนี้แจกรางวัลลิเกเป็นหมื่นเป็นแสน ซ็อรถยนต์ ซ็อบ้าน เครื่อง
เพชร ตลอดจนอาหารการกินเลี้ยงดูคณะลิเก เคยเห็นแม่ยก
รุ่นเก่าบางคนหาเข้ากินค่ำ ครอบครว้ลูกเต้าขาดสนลำบาก เงิน
ที่หาได้แทนที่จะเอาไปจุนเจือครอบครัวให้สุขสบาย กลับเอาไป
ปรนเปรอลิเก ไปแสดงที่ไหน แม้ระยะทางห่างไกลก็ดันดันไปจนได้
ใกล้ชิดตัวลิเกมากเข้า จนได้สามีลิเกก็มี

โขนสด เป็นมหรสพอีกอย่างหนึ่งที่แสดงบนวิกตลาดยิ่งยืน
โขนสดมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **หนังสด** ทำไมจึงเรียกอย่างนั้น
ก็เหลือจะเดา เพราะไม่ตรงกับความหมายทั้งสองอย่าง โขนเป็น
นาฏศิลป์ชั้นสูงแบบราชสำนัก มีผู้เล่าว่าโขนมาจากการละเล่น
ชกนาคศึกดำบรรพ์ครั้งกรุงเก่า แล้วพัฒนามาเป็นหนังใหญ่และ
โขนตามลำดับ ตั้งเดิมเป็นของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เพราะ
แบบแผนการแสดงโขนเป็นของชนชั้นสูง กระทบการแต่งกาย
การร้องรำ จึงสวยงามประณีตทุกขั้นตอน

การแสดงโขนใช้เรื่องรามเกียรติ์ทั้งหมด การดำเนินเรื่อง

เน้นแสดงลีลาประณีตเป็นหลักมากกว่าการดำเนินเรื่อง โขนมีท่าร่าอย่างที่เราเรียกว่า หน้าพาทย์ โดยเฉพาะ ไม่ใช่ปะปนกัน เช่น หน้าพาทย์บาทสกุณี ตระบองกัน ตระนิมิต เสมอมาร เสมอเถร คุกพาทย์ เป็นต้น บทบาทขั้นตอนต่าง ๆ ที่นำมาไว้ในการแสดงโขน จึงล่าช้า ไม่ทันใจคนบางกลุ่ม จึงดัดแปลงให้เป็นโขนสดหรือหนังสด เรื่องที่แสดงยังเป็นเรื่องราวเกียรติอยู่ แต่เครื่องแต่งกายตลอดจน หัวโขนไม่มั่งคั่งประณีตอย่างโขนของเดิม ผู้แสดงสวมหัวโขนเปิดหน้า ดนตรีปี่พาทย์ยังมีอย่างโขน แต่ผู้เล่นต้องร้องเอง ผิดจากโขนที่มีคนพากย์-เจรจา การร่าอย่างโขนสดเป็นการร่าอย่างหลุกหลิก ยักเอว ยักไหล่ ทุกตัวแสดง ร้องด้วยทำนองเร็ว ๆ และลงท้ายด้วยว่า อ้อ-ออง-เงย ในขณะที่ร้องจะได้ยินเสียงขลุ่ยเป่าประกอบการร้องโดยตลอด เพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงอย่างโขนไม่มี ใช้เพลงหน้าพาทย์ธรรมดาพื้น ๆ โดยทั่วไป เช่น เสมอ เชิด โอด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โขนสดหรือหนังสดไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าใดนัก คนที่เคยดูโขนซึ่งเป็นนาฏกรรมชั้นสูงมาแล้วแทบจะไม่มองโขนสดเลยทีเดียว

จากตลาดสดสู่ “ตลาดป๊อ”

เมื่อเลิกตลาดยิ่งย็นแล้ว เจ้าของตลาดเอาพื้นที่ทั้งหมดไปให้แจ็กเช่า ผู้เช่าทั้งหมดมีอาชีพทำป๊อบบรรจุน้ำตาลหรือที่เราเรียกกันว่า “น้ำตาลป๊อ” มีทั้งป๊อที่ทำใหม่และซื้อป๊อน้ำตาลเก่าเอามาล้างทำความสะอาดขายอีกต่อหนึ่ง กรรมวิธีการทำป๊อน้ำตาล ถ้าเป็นป๊อใหม่ ผู้ผลิตจะซื้อป๊อน้ำมันก๊าดมาเปิดฝาออกเกือบหมด คงเหลือเศษฝาตรงที่เป็นมุมป๊อไว้ ๓ มุม ล้างน้ำมันก๊าดให้หมด

กลืนเป็นใช้ได้ แต่ถ้าเป็นป๊อปน้ำตาลที่ใช่แล้วมีครบน้ำตาลและ
สิ่งสกปรกอื่น ๆ ติดอยู่ เช่น ครอบน้ำมัน ก็เอาป๊อปลงต้มน้ำร้อนใน
กระทะใบบัว ใช้แรงชนิดมีด้ามยาว ๆ ทุบทำความสะอาดทั้งข้างนอก
และข้างในจนสะอาด ล้างน้ำสบู่อีกครั้งให้สะอาด เสร็จเรียบร้อย
นำไปผึ่งแดดให้แห้งสนิท แล้วนำไปซ้อนเรียงกันบนแผงขายของ
ที่มีอยู่ ซ้อนขึ้นไปจนถึงเพดานพื้นชั้นบน บริเวณโดยรอบมีแต่
ป๊อปบรรจุน้ำตาลทั้งใหม่และเก่าเต็มไปหมด เมื่อตลาดยิ่งเย็นเล็ก
ไปแล้วมีป๊อปเข้ามาแทนพื้นที่ตลาดทั้งหมด เลยเรียกว่า **ตลาดป๊อป**

ในสมัยเดียวกันนี้มีเจ๊กกลุ่มหนึ่งมาเช่าห้องชั้นบนของบ้าน
ผู้เขียนที่อาศัยอยู่ในเวลานี้ สำหรับไว้เป็นที่อาศัยหลบนอนใน
ยามค่าคืน เช่า ๑ ห้องอยู่กัน ๔-๕ คน ทั้งหมดเป็นเจ๊กทำป๊อป
เหมือนกัน สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นลูกจ้างทำป๊อปอยู่ในตลาดป๊อป
ครั้งหนึ่งเจ๊กกลุ่มนี้ตั้งกระทะใบบัวทำความสะอาดป๊อปอยู่บนทางเท้า
ซึ่งเป็นทางเดินลงไปที่ทำน้ำของบ้านริมคลองบางหลวง ทำให้
ได้เห็นกรรมวิธีในการทำป๊อปน้ำตาล ทั้งของใหม่และที่นำป๊อปของเก่า
มาทำความสะอาด ก่อนจะขายเป็นป๊อปมือสอง วันหนึ่งเจ๊กกลุ่มนี้
เจียวน้ำมันหมูที่ข้างบนบ้าน แต่น้ำมันคงมากไป ไฟในเตาเลยลงไป
ในกระทะจนลุกไหม้ ดิที่ดับทัน ถึงกระนั้นน้ำมันก็หกลงพื้นกระดาน
ลุกไหม้เป็นวงกว้าง ยังมีร่องรอยปรากฏให้เห็นจนทุกวันนี้

ตลาดยิ่งเย็นหรือตลาดป๊อปได้เปลี่ยนเจ้าของไปในที่สุด
เจ้าของรายใหม่จัดสรรพื้นที่เป็นห้องเช่า ทั้งชั้นล่างและชั้นบนที่เคย
เป็นวิกมหรสพ จึงยังคงเหลือร่องรอยของตลาดยิ่งเย็นหรือตลาด
ป๊อปให้เห็นอยู่ อย่งไรก็ดี ที่ตรงนี้ทำเลดี ใกล้กันมีมหาวิทยาลัย
๒ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและ

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จึงเหมาะที่จะทำหอพักนักศึกษาซึ่งมีอยู่หลายพันคน จะมีรายได้จากการเช่ามากกว่าให้เอกชนเช่า เช่นเวลานี้เป็นไหนๆ พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยทั้ง ๒ แห่งเวลานี้มีคนสร้างหอพักนักศึกษาแทบทั้งสิ้น หากเจ้าของรายใหม่ของตลาดยี่งอหรือตลาดบ๊ีบเป็นนักอนุรักษ์ของเก่า ไม่เล็งผลประโยชน์ที่ควรได้อย่างมหาศาล ตลาดยี่งอหรือตลาดบ๊ีบก็คงอยู่รอดให้ลูกหลานได้เห็นต่อไป แต่หากเจ้าของเห็นถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สักวันหนึ่งตลาดแห่งนี้คงถูกทุบทำลายไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้